

DOI No: <http://dx.doi.org/10.14225/Joh1158>

Geliş Tarihi: 19.11.2017

Kabul Tarihi: 14.12.2017

OSMANLI EL YAZMALARI'NDA DİNİ KONULAR VE SİYER-İ NEBİ MİNYATÜRLERİ HAKKINDA**

Tahir ÇELİKBAĞ*

Öz

Minyatür sanatı el yazma kitaplarda anlatılan konuları daha da anlaşılır hale getirmek amacıyla metnin yanına tasviri yapılan, küçük boyutlu resimlerdir. Osmanlı minyatür sanatında birçok konuda eserler yazılmış ve bu eserlerin tasviri yapılmıştır. Yapılan araştırmalar bu yazmaların başında tarih, edebiyat, topografya, manzara, kentler, binalar, astroloji, günlük yaşamı gösteren minyatürler, portre ve dini konular gelmektedir. Dini konulu resim tasvirlerine ayrı bir önem verildiği görülmektedir. Geniş konu yelpazesine sahip olan Osmanlı minyatür sanatını; din konulu elyazmaların başında, İslam tarihi niteliğine sahip Zübdetü't-Tevârih, Fuzûlî'nin, Ehl-i Beyt sevgisini ölümsüzleştirdiği Hadikatü's-Süedâ, Hz. Muhammed'in doğumu öncesinden başlayarak peygamberlik dönemini anlatan Siyer-i Nebî minyatürleri altı ciltlik bir eserdir. Bu eserler dışında Ahvâl-i Kıyamet, Falnâme gibi resimlenen kitaplarda da fal, kıyametin tasvirleri, cennet ve cehennem konulu minyatürlerde birçok betimlemeler yer almaktadır. Ayrıca Osmanlı minyatür sanatı el yazmalarında, fantastik yaratıkların minyatürlerinin yapıldığı görülmektedir. Bu fantastik minyatürler dini ve astroloji konulu kitaplarda farklı hikâyeler şeklinde yer almıştır. Osmanlı resim sanatında fantastik imgeler, imparatorluğun çok kültürlülük temeli üzerinde şekillenerek gelişmiştir. Altı ciltlik olarak hazırlanan Siyer-i Nebi, Sultan III. Murat döneminde hazırlanmaya başlanmış ancak tamamlanmamıştır. Daha sonra 1595 yılında Sultan III. Mehmet zamanında tamamlanmış ve içindeki 814 minyatür

** Bu çalışma Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi ev sahipliğinde 26-28 Ekim 2017 tarihinde düzenlenen III. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

* Yrd. Doç. Dr. Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Resim Bölümü, Elazığ. tcelikbag@firat.edu.tr

tasviriyle tam bir ekip çalışmasıdır. Siyer-i Nebî, XVI. yüzyılda kitap sanatına ilgi duyan, yaşadığı dönem içinde bizatihi başında duran III. Murad döneminin en büyük çalışması olduğu bilinmektedir. Eser aynı zamanda, İslam minyatür sanatının Hz. Muhammed (s.a.v) hayatını baştan sona anlatan en büyük minyatürlü kaynaktır. Dini konuların tasviri yapılan minyatürler, Türk kitap ressamlığının klasik üsluba ulaşmaya başladığı ilk dönemlerde hazırlanmıştır. Siyer-i Nebi minyatürlerinde en önemli ayrıntı Hz. Muhammed'in tasviri yapıldığı minyatürlerinde yüzünün beyaz bir peçeyle kapatılarak gizlenmiş olmasıdır. Bu çalışmada Siyer-i Nebi yazması tasvirlerinin kompozisyon kurgusu, konu, renk, figürlerde görülen biçimsel özelliklerin incelenmesi ve ikonografik değerlendirmeye tabi tutulması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Minyatür, Klasik Osmanlı Sanatı, Siyer-i Nebi, El Yazma, İslam Sanatı.*

About Religious Topics In Ottoman Manuscripts And Miniature Paintings In The Book Of Siyer-i Nebi

Abstract

Miniature paintings are small-sized pictures that are depicted next to the text in manuscript books to make the topics more understandable. In Ottoman Miniature Art, many books are written and depicted in miniature painting form on various subjects. According to the research, the main of these subjects are history, literature, topography, landscape, cities, buildings, astrology, miniatures showing everyday life, and religious topics. Religious portrays occurs to be more valued among these subjects. Ottoman Miniature art has a wide range of topics. Some of the leading religious manuscripts are *Zübdetü't-Tevârih*, considered to be a history book about Islam, *Hadikatü's-Süedâ*, in which the author Fuzûlî tells his great love for Ahl al-Bayt, and *Siyer-i Nebî*, a six volume book telling the story of Prophet Mohammad's life from the beginning of his birth. Besides these works, some other books with miniature painting, like *Ahvâl-ı Kiyamet* and *Falname* also include depictions of fortune telling, apocalypse, heaven and hell. It can also be seen that fantastic creatures are portrayed in Ottoman miniature manuscripts. These fantastic miniatures appear in different stories from books about religion and astrology. Fantastic images in Ottoman painting art are formed and developed on the basis of multiculturalism. The making of six volume book *Siyer-i Nebi* had been started in the era of Sultan Murad III yet was not completed in that time. After that, in the era of Sultan Mehmed III, the book was completed in 1595. Consisting of 814 miniature depictions, the book is such a good example of teamwork. *Siyer-i Nebi* is known to be the greatest work of Sultan Murad III era, who was interested in the art form of manuscript and also paid special attention to the making of this book. This work is also known for to be the greatest source with miniature depiction, telling the life of Prophet Muhammad (PBUH) from

beginning to end. Miniatures depicting religious issues were made in the beginning of the time when Turkish manuscript painting started to reach classical style. The most important detail in the Siyer-i Nebi miniatures is the depiction of Prophet Muhammad (PBUH) with a white veil over his face. In this study, it is aimed to analyze the composition framework of the depictions, subject, colors, and structural features of figures seen in *Siyer-i Nebi*.

Keywords: *Miniature, Classical Ottoman Art, Siyer-I Nebi, Manuscript, İslamic Art, İslam sanatı.*

GİRİŞ

Minyatür sanatı el yazma kitaplarda anlatılan konuları daha da anlaşılır hale getirmek amacıyla metnin yanına tasviri yapılan, küçük boyutlu resimler. Geleneksel Türk Süsleme sanatları arasında ayrı bir yere sahip olan minyatür sanatı asırları içine alan köklü bir geçmişe sahiptir.

Osmanlı minyatür sanatı, minyatür sanatçıları işledikleri konuları itibariyle çok çeşitlilik göstermektedir. Minyatürü yapılan dini konuların başında Peygamber efendimiz Hz. Muhammed (s.a.v.)' in, kızlarının ve hanımlarının yüzleri dışında her şeyin tasviri yapılmıştır. Ayrıca doğa motifleri, çeşitli bitki ve hayvan tasvirleri, semadan alınan motifler, büyücüler, olağanüstü varlıklar, devler, göçebe hayattan görüntüler, savaş sahneleri, edebiyat, mimari yapılar, ulema ve din âlimleri, şehir planları, çeşitli bilim dallarıyla ilgili tasvirler... Gibi birçok alan minyatür sanatının konusu içinde yer almıştır.

Fatih Sultan Mehmet İstanbul'un fethinden sonra saraya birçok doğulu ve batılı birçok bilim adamı ve sanatçıyı davet etmiştir. Saraya gelen başlıca sanatçılar; Veronalı Matteo di Pasti, Venedikli Maestro Paolo, 1478-1481 yılları arasında İstanbul'da kalan Constanza da Ferrara...gibi sanatçılar Osmanlı Sultanlarına çok sayıda madalyon hazırlamıştır. Avrupalı ressam Gentile Bellini ise Fatih'in meşhur portresini yapmıştır. Yaklaşık 40 yıllık zaman dilimi içerisinde Fatih'in döneminde Osmanlı nakkaşhanesine gelen batılı sanatçılar ve şark mekteplerinin meşhur minyatür sanatçıların üslupları etkili olmuştur.

Yavuz Sultan Selim 1514 yılında çaldıran savaşında Safevi hükümdarı Şah İsmail'i Çaldıran bölgesi yakınında mağlup etmiştir. Yavuz Sultan Selim, Tebriz'e doğru ilerler ve Tebriz'in fethini gerçekleştirir. Birçok Tebrizli Türk sanatçıyla saraya döner ve böylece Osmanlı minyatürde Safevi-Tebriz üslubu

etkili olmaya başlar. Bu etkinin Kanunu Sultan Süleyman döneminde artarak devam ettiği görülmektedir.

Kanuni Sultan Süleyman döneminde Osmanlı İmparatorluğunun sınırlarının genişlemesiyle birlikte, kültürler arası etkileşim oldukça artmıştır. Bu etkileşim çok kltrllkle beraber pek çok alanda etkisini göstermiştir. Bu alanlardan biriside Osmanlı minyatür sanatıdır. Farklı okulların geleneksel slupluları ve kompozisyon düzeni çeşitli farklılıklar göstermektedir. Ayrıca bu dönem Osmanlı tasvir sanatının en verimli dönemlerden biri olarak kabul edilir. El yazmalarındaki metin tasvirlerinin zirveye ulaştığı dönemdir. Bu dönemin en önemli eserlerinden biride Arif'inin Sleymannamesi olduğu kabul edilir.

Osmanlı minyatür sanatında üslup anlayışının oluşmaya başladığı Klasik dönem olarak adlandıran II. Selim ve III. Murat dönemlerinde ise genel itibariyle dış etkilerden uzaklaşmaya başlandığı görülmektedir. Osmanlı tarihini, dönemin toplumsal ve sosyal olaylarını anlatan birçok el yazması hazırlanmış ve konuya bağlı olarak minyatürleri yapılmıştır. Bunlara rnek el yazması eserlerden biri 16. Yüzyılın şah eserlerinden biri III. Murat'ın emriyle başlatılan ancak III. Mehmet' in himayesinde tamamlanan Hz. Muhammed' in hayatını anlatan ‘‘Siyer-i Nebi’’ isimli 6 ciltlik eserdir. Diğer bir eser 17. yüzyılın başında hazırlanan diğer bir eser Kalender Paşa' nın ‘‘Falname’’ adlı el yazmadır.

İslam inancında vahiy ve Tevhid odaklı bir din olması İslam ve mitoloji ilişkisi temelinde ‘‘sorun’’ oluşturmaktadır. İnanç kültürü açısından bakıldığında İslami kültür içerisinde oluşturulan sözlü ve yazılı geleneğin bazen mitolojik imgelerden izler taşıdığı görülmektedir (Arslan, 2010: 84). ‘‘İslam düşünce tarihinde mitsel söylem tek bir tarzda ortaya çıkmamaktadır. Mitsel söylemler, ‘‘sadece’’ folklorik düzeyde ya da alt kültürel bir öğe olarak değil, ‘‘felsefi / teolojik bir st dil’’ kullanılarak da retilenmiştir’’ (Arslan, 2010: 84).

Minyatür sanatında kompozisyon kurgulanırken kendine özgü biçimsel kurallara bağlı kalınır. Figür imgeleri sıralanırken birbirini kapatmayacak şekilde tasarlanmış, boyutları kişilerin üslendikleri görev sırasına göre belirlenmiştir. Minyatür sanatında altın varak ve boya titizlikle ayrıntılı bir şekilde işlenmiş, ışık-gölge ve perspektif olmaksızın tasvirlerde derinlik kazandırıldığı görülmektedir (Binark, 1978: 12).

Minyatürlerde çizgi değerlerinden çok, renk ön plana çıkartılarak duyguların daha fazla hitap eden unsur olmuş ve lekenin tadını verilmiştir. Renk dağılımında kırmızının göz alıcılığı öne plana çıkmıştır. Mavi renk ise daha çok arka palanda kullanıldığı için ön plandaki nesnelere geriye doğru gitmektedir. Genel itibarıyla figürde ve mimaride kırmızı, arka, üst ve zeminde mavi renk tercih edilmekle beraber, el yazmalarda çoğunlukla üç ana renk sarı, kırmızı ve mavi tercih edilmektedir. Renklerin açık-koyu kontrastlığı ise leke düzeninde tezat renk armonilerinden bir veya birkaçının bir arada kullanılmasıyla oluştuğu görülmektedir (Elmas, 2000: 31-32).

“Osmanlı minyatür sanatının en belirgin özelliklerinden birisi tasvirlerin aslına uygun resmedilmeyip stilize edilmesidir. Minyatür sanatında kullanılan stilizasyon her minyatür sanatçısına göre farklılıklar gösterebilmektedir. Osmanlı tasvir sanatındaki stilizasyon biçim, renk, mekân ve kurgu olarak karşımıza çıkmaktadır” (Kalaycı, 2017: 289).

Metinde geçen bir olayın tasviri yapılırken nesnelere gibi canlılar da doğadan soyutlanarak ve stilize edilerek gerçek görünümünden çok farklı birer dekoratif öğeye dönüştürülmektedir. Mimari yapılar ve ağaçlar yan yatıp, tepeler eflatuna, gökyüzü altın yıldız atlar ise maviye boyanarak gerçek renklerinin dışında renklendirilmektedir; insan figürleri, ışık-gölge oyunundaki gibi iki boyutlu bir kalıba dönüşmüş, çevresindeki nesnelere göre orantısız şekilde tasviri yapıldığı görülmektedir (Renda,1997: 1262).

OSMANLI EL YAZMALARINDA DİNİ KONULAR

Konuyla ilgili yapılan araştırmalar; Osmanlı minyatür sanatında dini konuların işlendiği el yazmalar, Enbiyanâme'den sonra, İslam tarihi niteliğindeki Zübdetü't-Tevârih ve Hz. Muhammed'in (s.a.v) doğumu öncesinden başlayarak tüm peygamberlik hayatını anlatan Siyer-i Nebî yazmalarında Hz. Muhammed (s.a.v) efendimizin hayat hikayesi anlatılmıştır. Bu eserler dışında Ahvâl-i Kıyamet, Falnâme, Tercüme-i Miftâh Cifrü'l Câmî gibi XVI yüzyılın sonu ve XVII. yüzyıl başlarında tasviri yapılan yazmalarda fal, kıyamet halleri, miraç, cennet ve cehennem konulu minyatür betimlemeleri bulunmaktadır. Ayrıca din konulu eserlerin dışında, Mantıku't-Tayr, Yusuf-u Züleyha, Câmîü't Tevârih, Hadîkatüs'süedâ gibi edebiyat yazmalarında dini konuların tasviri yapıldığı görülmektedir.

Hadîkatü's-Süedâ, 16. yüzyıl son çeyreği ile 17. yüzyılın ilk çeyreğinde tarihlendirilen yaklaşık 20-30 yıllık bir süreçte ve Bağdat mektebi olarak

adlandırılan minyatür mektebinde hazırlandığı bilinmektedir. Osmanlı İmparatorluğu'nun Bağdat hâkimiyeti döneminde kurulduğu bilinen bu minyatür okulunda hazırlanmıştır. Söz konusu bu minyatürler, bu okulun üslubuna dair karakteristiği sergilemeleriyle de önem arz etmektedir. Peygamberlerin ıstırap-keder ve üzüntü dolu ibretlik kıssalarını gerekse baştan sona hüzün verici Kerbelâ hadisesini dramatik bir şekilde tasvir etmeyi tercih ettikleri minyatürlerde görülmektedir. (Hayrunnisa, 2015: 4). Bağdat tarihsel süreçte birçok Türk-İslam medeniyetini hâkimiyetine girmiş, asırlardır bu coğrafyada farklı kültürlerden izler izler taşıdığı görülmektedir. Ayrıca bu dönemin Türk minyatür sanatının son verimli dönemi olduğu söylenebilir.

Hadîkatü's-Süedâ nüshalarına dayanan açıklamaların konusu itibariyle farklı kaynaklardan istifade edilmiş, İslam kaynaklarına ise öncelik verilmiştir. İslam öncesi peygamberleri ve Hz. Muhammet (s.a.v) efendimizi, Ehl-i Beyt'i ve bunlarla beraber kerbela hadiseleri minyatürlerin konusu olmuştur.

Hz. Muhammed'in cehennemi ziyareti konulu minyatürlere ilk olarak Moğollar döneminde hazırlanmış olan Miraçnâme'de karşılaşırız. Ancak bu resimli yazmanın metni günümüze ulaşmamış, sadece yapraklar halinde resimleri günümüze ulaşabilmiştir (TSMK H. 2154) (Tanındı, 2006: 10). Daha sonra ki yüzyıllarda hazırlanmış Hz. Muhammed'in Cehennemi ziyareti konulu resimler Zübdet-üt Tevarih, Siyer-i Nebi, Câmiü't Tevârih,...gibi yazmaların minyatürleri arasında da yer aldığı bilinir. Rivayete göre, Miraç gecesinde, kapkara yüzlü, kedigözlü, uzunluğu beş yüz yıllık yol mesafesinde olan Mikail adlı melek Hz. Muhammed'e Cehennemi gezdirdiği görülmektedir (Yaman, 2007: 230).

Bilinen falnamelerin en ünlüsü Kalender Paşa' nın Osmanlı sultanı I. Ahmet için hazırladığı falnamedir. Kalender Paşa bu eseri hazırlarken önce tek yaprak halinde minyatürleri bir araya getirmiş ve daha sonra topladığı bu minyatürlerin karşı sayfasına fal metinleri yazarak kitaplaştırmıştır (Bağcı vd., 2006: 192).

İslam minyatürü ile ilgili değerlendirmelerde bulunan bilim adamları, Osmanlı sanatında yaratılan bu ikonografik şemayı görmezden gelerek, Hz. Adem ve Hz. Havva'nın resmedildiği sahnelerin genel olarak, Şeytan'ın, Hz. Adem'e secde etmeyi reddetmesi, Hz. Adem ve Hz. Havva'nın cennetten kovuluşu gibi iki ana ikonografik şema altında topladığını belirtmektedir (Brosh&Milstein, 1991: 27).

Dünyanın birçok kütüphanesinde bulunan Farsça Falname'ler de bulunan miraç konusu, Türkçe yazılmış Falname'nin de ve aynı zamanda Kısas-ı Enbiya minyatürlerinin de ikonografik kaynağı olmuştur. Hz. Muhammed'in miraç ikonografisi de bunlardan biridir (Milstein, 1999: 73).

Resimdeki tasvirde Hz. Adem'in ten rengi Hz. Havva'ya göre daha koyu bir renkte, Hz. Adem, sol eliyle Hz. Havva'nın elini tutmuş, sağ elini havaya kaldırmış, sağa doğru başını eğmiş, Hz. Havva ise karşıya bakarak kapıya doğru ilerlemekte, cennet köşkü kapısının önünde hareket halindedir. Hz. Havva'nın ten rengi ise daha açık bir tondadır. Her ikisi başlarındaki halesi ile özgün bir yüz ifadesi şeklinde görülmektedir, kanatları bezenmiş üç melek sağda boydan görünüyor arka tarafta ağaçlar ve ağaçların üzerinde iki renkli kuş görülmektedir. Bedenlerinin yarısına kadar pencereden dışarı çıkmış iki melekte, geometrik desenlerle süslenmiş çinili köşkünün camlarından başlarını yana eğmiş özgün bir duruşta tasvir edilmişlerdir(Res.1). Hz. Havva'nın elini tutmuş Hz. Adem aynı renk tonlarındadır. Her ikisinin mahrem yerleri çiçeklerle kapatılmış. Hz. Adem başını sağa çevirmiş gözleri karşıya bakıyor, Hz. Havva'nın gözleri ise yere bakacak şekilde, dini kişiliği temsil eden başlarındaki haleyle cennet kapısının önünde tasvir edilmiştir (Res.2). Her iki minyatürde de konusunu vurgulayacak şekilde etkili bir tasvir gücüyle resm edildiği görülmektedir. Her iki minyatürde Hz. Adem ve Hz. Havva omuzlarına kadar uzanan saçlarıyla tasvirlerinin yapıldığı görülmektedir.

Osmanlı minyatüründe Falname, Hadikatü's-süeda, Enbiyanâme ve Zübdetü't-Tevârih minyatürlerinde Hz. Adem ve Hz. Havva'nın betimlendiği minyatürlere rastlanmaktadır. Her iki minyatürde de Hz. Adem, Hz. Havva'nın elinden tutmuş bir şekilde meleklerin eşliğinde cennet kapısının önünde başlarında bulunan haleleriyle tasvir edilmiştir.

Falnâme [TSMK, H. 1703]'de Cebrail'in, Yunus Peygamberi, balığın karnından çıkarmasını gösteren minyatürde, Yunus Peygamberin bileklerinden tutan Cebrail, ağzı açık vaziyette olan balığın karnından yukarı doğru çıkarıyor. Yunusun karnından çıktığı balıkla birlikte, bir denizkızı, denizkızının hemen arkasında yılan balığı, etrafta gezinen küçük balıklarla birlikte denizde yaşayan birçok canlı tasvir edilmiştir. Bezekli kanatları ve kırmızı elbisesi ile Cebrail'in gövdesi semaya doğru kıvrılmış biçimde kompozisyona hareket katmıştır. Denizin bitiminde sol tarafa doğru uzanmış dağlar sade olduğu görülmektedir. Nokta şeklinde göğüsleri ile resmedilen

küçük denizkızının saçları ise Osmanlı minyatüründe edebi kadın tiplerinin iki yana taranmış uzun siyah saçlarıyla tasvir edilmiştir (Res.3).

Ravzatü's-Safa, SK Damat İbrahim Paşa 906'da Hz. Yunus, Cebrail'in yardımıyla gri tonda ağzı açık büyük bir balığın karnından çıkmaya çalışırken tasvirini yapılmış. Başında halesi ile Hz. Yunus çıplak, sakalsız ve bıyiksız bir görünümündedir. Cebrail sol eliyle onu sağ bileğinden tutarak yukarı doğru çekerken betimlenmiştir. Koyu yeşil renkte olan denizde çok çeşitli canlı türleri bulunmaktadır. Minyatürün geri kalanı ise salyangoz bulutlar, seyrek bitki örtüsüne sahip tabiat tasviri yapılmıştır (Res.4).

“Şüphesiz Yunus da gönderilen peygamberlerdendir. Hani o bir zaman dolu bir gemiye kaçmıştı. Oradakilerle kur'a çekmiş de kaydırılanlardan (yenilenlerden) olmuştu. Derken yolcular onu denize atmış ve kendisini balık yutmuştu. Kendi nefisini kınıyordu. Eğer çok tesbih edenlerden olmasaydı, yeniden dirilecekleri güne kadar onun karnında kalırdı” (Saffat Suresi;139-144).

SİYER-İ NEBİ

Siyer-i Nebî, Mustafa b. Yusuf Ömer Ed-Darîr'in en önemli eseridir. Eser 1388 yılında tamamlanmış, dönemin Memlük hükümdarı Sultan Berkuk'a takdim edilmiştir. Halk tarafından uzun zaman sevilerek okunmuş olan bu eser, Mısırda beğenilip değer gördüğü gibi, Osmanlılarda da ilgi gören yazmanın tasviri yapılmıştır.

“16. yüzyılın büyük nakkaşlarından biri de Lütfü Abdullah'tır ve 1595'de sarayda nakkaş başıdır. Topkapı Sarayı'nda bulunan ve peygamberimizin yaşamını anlatan Siyer-i Nebi, Erzurumlu Mustafa Bin Yusuf Bin Ömer'in 1388'de sade bir Türkçe ile yazdığı nesir ve nazımla karışık bir yapıttır. 1594-95'de de 6 cilt olarak III. Murad için kopya edilmiştir. Ciltlerin hiç birinde minyatürlerin hangi nakkaş tarafından yapıldığına dair bir kayıt yoktur” (Eroğlu, 2015: 61).

“Siyer-i Nebi (No.53), 1595 tarihli, 29x18 cm, İstanbul Topkapı Sarayı Kütüphanesi. Burada mesele figür ve figürsüz olanının yan yana getirilmesi meselesidir. Ayrıca geometrik form gerçekliği de sorgulanır. Bu resmi gördüğümüz anda, bu kez de modern çağdaş sanatçılarımızdan Erol Akyavaş'ın (No.54) tutarlı bir şekilde geleneğimizi oluşturan sağlam gerçeklikleri nasıl fark ettiğini anlamamız önemlidir” (Eroğlu, 2015: 61).

Yavuz Sultan Selim Hanın Mısır seferi dönüşünde İstanbul'a getirilmiş olan eser, sanat ve edebiyata ilgi duyan Osmanlı yöneticilerinin büyük beğeni ve takdirini kazanmış, 1595 yılında III. Murad döneminde takriben 158 saray kütüphanesi için altı ciltlik hâlinde tasnifi yapılmıştır. III. Muradın Ocak 1595 yılında ölümü üzerine eser yarım kalmış, yerine geçen oğlu III. Mehmed (1595-1603), eserin tamamlanmasını istemiştir. Eser minyatür ve tezhiplerle süslenerek altı cilt hâlinde Ağustos ayı 1595'te bitirilmiş; Sultan III. Mehmed'e takdim edilmiştir (Tanındı, 2006a: 32). Sultan III. Murat döneminde hazırlanan bu müstesna eser Hz. Muhammed (s.a.v)'in hayatını konu alır. Bu esere üstat Osman tarafından başlanmış olsa da eser daha çok Nakkaş Hasan, Nakkaş Lütfü Abdullah ve arkadaşları tarafından resimlenmiştir.

Altı ciltlik Siyer-i Nebî, XVI. yüzyılda kitap sanatına ilgi duyan, bizatihi başında duran III. Murad dönemim en büyük çalışması olduğu bilinmektedir. Eser aynı zamanda, İslam minyatürünün Hz. Muhammed (s.a.v) hayatını baştan sona anlatan en büyük minyatürlü kaynaktır (Fisher, 1984: 78).

Altı ciltlik olan bu eser, Sultan III. Murat döneminde hazırlanmaya başlanmış ancak tamamlanmamıştır. Daha sonra 1595 yılında Sultan III. Mehmet zamanında tamamlanmıştır ve içindeki 814 minyatür bir ekip çalışmasıdır. I, II ve VI. Ciltler [TSMK H. 1221, 1222, 1223] Topkapı Sarayı Müzesi Kitaplığındadır. III. cilt New York Public Library Spencer Koleksiyonu'ndadır. IV. cilt Dublin'de [DCBL, T 419]'dedir ve tarihsiz bir kopyası Türk İslam Eserleri Müzesi, T. 1974'te kayıtlıdır. V. cildin nerede olduğu bilinmemektedir.

“Hz. Muhammedin hayatını konu alan Siyer-i Nebî'yi, Erzurumlu şair Mustafa Darir (1400'de sağ), eğitim görmek için geldiği ve Türkçe'nin yaygın olarak konuşulduğu Mısır'da, 1388 yılında Türkçe yazmış ve eserini dönemin Memluk sultanı Berkuk'a (1382-98) sunmuştur. Darir'in eseri 15. yüzyıldan itibaren Osmanlı saray çevresinde de beğenilmiş Osmanlı tasvir sanatının yoğun olarak sürdüğü bir dönemde, Sultan III. Muradın saltanatının sonlarında İstanbul saray nakkaşhanesinde istinsah edilerek resimlenmiştir” (Bağcı vd., 2006: 157).

“Eserin metninde Hz. Peygamber'in soyu, doğumu, çocukluğu, ticaret hayatına atılması evliliği, vahiy alışı, gösterdiği mucizeler, Miraç yolculuğu, savaşlar, Mekke'nin fethi ve ölümü anlatılır. Ancak eserde salt Hz.

Muhammedin hayatı anlatılmaz. Konu erken İslam edebiyatının kahramanlık ve romantik aşk hikayeleriyle, Anadolu halkı arasında ağızdan ağıza dolaşan kıssalarla zenginleştirilmiştir” (Bağcı vd., 2006: 157). Ayrıca Siyer-i Nebi yazmasında, Nuh’un gemisi, Hz. Muhammed (s.a.v) eşi Hz. Haiticeyle tanışması, çocukluk mucizeleri, Hz. Haticenin ölümü, kahramanlık hikâyeleri, Hz. Ayşe ile nişanlanması, Hz. Muhammed’in ayı ikiye bölünmesi... Gibi birçok mucize, ilk vahinin gelmesi, Hz. Ali’ye olan ilgisi, Cebrail ile konuşması, kızı Fatima’nın doğumu, Hz. Ali ve kızı Hz. Fatima’nın evlenmesi, Hz. Muhammedin savaşta yaralanması, İslam düşmanı Süfyan b. Halid’in öldürülmesi, Ebu Cehil’in Ölümü, Aşk Konuları, Kabe’nin putlardan temizlenmesi, Hz. Muhammed’in hastalanması, yakınlarıyla vedalaşması, vefatı ve Hz. Ebubekir’in ilk halife seçilmesi gibi minyatürler bulunmaktadır.

Siyer-i Nebî resimlerindeki figürler, sade ve basit çizilmiş olmasına rağmen ancak anlatılmak istenen mesaj gayet başarılı bir şekilde verilmiş. Minyatürlerde genellikle figürler, 3/4 profilden ya da cepheden tasviri yapılmıştır. Nakkaş Hasansın çizdiği tipler şişman, kalın, kısa boyunlu, dolgun yüzlü, kalın siyah kaşlı ve sakalları düz kesilmiş imgelerden oluşur. Kültürel kimlik farklılıkları giyim kuşamıyla belirtildiği görülmektedir (Tanındı 2006b: 330). Nakkaş Hasanın kadın tiplerini Osmanlı kadınları gibidir.

Minyatürlerde yukarıdan aşağıya doğru sıralanan figürler, diyagonal ve daire şeklinde sıralanmış olsa da ana karakterde ki figürün ön plana çıkmasına engel olmayacak biçimde tasviri yapılmıştır. İç mekân tasvirlerinde kullanılan halı, kilim ve benzeri süsleme motifli eşyalar minyatüre derinlik katığı görülmektedir. Yanya’na sıralanan dağlar bitki örtüsünden yoksun yalın bir şekilde resimlenmiştir.

Araplar arasındaki geleneğe göre zengin veya fakir yeni doğan çocuklar sütanne tarafından emzirilirdi (Res.5) Hz. Amine hatun da gaipten gelen bir sese uyarak Halime’yi sütanne olarak alır. Minyatürde bir oda içinde solda Mekkeli kadınlar, ortada yeşil elbisesi, yüze beyaz peçeyle örtülü anne Hz. Amine hatun görülür. Beyaz kundaklı, yüzü beyaz peçeli, alevi andıran altın yıldız kutsal ışıkla çevrili bebek Hz. Muhammed gürbüz bir kadın olarak betimlenen sütannenin kucağında meme emmektedir (Bağcı vd., 2006: 157-158).

Minyatür’de Hz. Muhammed’in, Sütannesi Halime’nin göğsünü emerken görünüyor, Halime’nin sağ göğsü ise çıplak şekilde tasvir edilmiştir (Res.5). Ancak minyatüre bir bütün olarak bakıldığında, Halime’nin sağ

göğsünün çıplak olmasına rağmen her iki kollunu elbisenin içine geçirerek tüm bedeni sarılı haldedir. Minyatür' ün sol tarafında sıralı bir şekilde diz çökmüş vaziyete yan yana ve arkalı sıra halinde oturan kadınlarda da herhangi bir cinsel çağrışım oluşturacak bir durumun olmadığı görülmektedir. Özellikle Halime hanımın sağ tarafında yüzü peçeli bir şekilde sol eli havada, sağ elini sol dizinin üzerine koymuş, oturmuş pozdaki kadın Hz. Muhammed'in annesi Hz. Amine'den başka biri değildir. Ayrıca Hz. Halime'nin sağ göğsünün açık olması hem mekânsal olarak hem de minyatürün konusu itibarıyla izleyicide cinsel çağrışım oluşturacak herhangi bir algı bulunmadığı görülmektedir.

,XVII. yüzyıl evveli Osmanlı resimlerine ilk bakıldığında cinsel içerikli guruba alınabilecek örnekler rastlanabilir. Yalnız yukarıda da anlatıldığı gibi bu tip resimlerdeki mekâna ait oluşan genel algı, izleyicide ilk oluşan algıdan hızlı bir şekilde uzaklaşmasını sağlamak ve hatta cinsel bir algıyı herhangi bir şekilde hissetmemesini sağlamaktadır (Dalkıran, 2012: 118). Bunun nedenlerinden bir ise gelecekte Peygamberlikle müjdelenen Hz. Muhammed ve annesi Hz. Amine Hatunun mekanda tasvir edilmiş olmasından kaynaklıdır denilebilir.

Konusu ve görsel etkisi güçlüğü bakımından Siyer-i Nebi'nin en dikkat çeken minyatürü Hz. Muhammed'in Hira dağında (Res.7) ilahi sesler duymasını gösterir. Kendisine "Allah'ın yarattıklarının en hayırlısı" diyen sesi işittiğinde yer gök arasının nurla dolduğunun anlatıldığı satırları görselleştiren musavvir, resmin tamamını altın yaldıza boyayarak kutsal ışığın her tarafı kapladığını izleyiciye hissettirir. Hz Muhammed, bembeyaz giysisiyle çevresini saran kutsal ışık içinde, ellerini kaldırmış dua ederken tasvir edilmiştir. Bulutların üzerinde melekler onu izlemektedir. Hz. Muhammed'in göksel yolculuğu olan Miraç, İslam görsel sanatlarında onun yaşamıyla ilgili olarak en fazla resimlenen konu olmuştur. Bu konunun Siyer-i Nebi'deki betimlemesi, İslam ikonografisinde yerleşmiş olan bir kalıbı kısmen yineler (Bağcı vd., 2006: 158).

Hz. Muhammed'in peygamber kişiliği, başındaki alev ve yüzünün peçeyle örtülü bir şekilde tasvir edilmesiyle kompozisyonda ön plana çıkmaktadır. Ayak bileklerine kadar uzanmış yeşil elbisesiyle azametli bir şekilde resimlenerek diğer figürlerden seçilir. (Res.8)'de Hz. Muhammed ve ordusu Mekke'nin fethine giderken Peygamber'in atın üzerinde heybetli duruşu, düşmana korku salan tasviri, Nakkaş Osman'ın Osmanlı sultanlarının savaş tasvirine benzediği görülmektedir. Bu el yazma' da ki melek figürlerin

libaslarının renkli olması, kanatlarının bezekli ve hareketli bir şekilde tasvir edilmiş olması izleyici özerinde ki etkisini artırmaktadır. Ayrıca bu minyatürlerin bitki örtüsünden yoksun sade bir şekilde tasvirinin yapıldığı görülür.

H. Muhammed beyaz ve altın yıldız renkli bulutlu, mavi gökyüzünde, Burak'ın sırtında, önde beyaz giysili Cebrail'in rehberliğinde ve diğer meleklerin eşliğinde Miraç yolculuğunda, Mekke'den Beytül-Mukaddes'e (Mescidül-Aksa) giderken gösterilmiştir (Res.11). Yerleşik Kalıplardan farklı olarak burada, iki melek H. Peygamberin özerinde bir gölgelik tutar. Metinde işleviyle ilgili bir bilgi verilmeyen bu gölgeliğin, H. Peygamber'i koruyan, onu şerefliendiren bir anlamı olmalıdır. Siyer-i Nebi'de betimlenen konuların bir gurubu da H. Muhammed'in peygamberliğin diğer dinlere mensup toplumlarda nasıl karşılandığıyla ilgilidir (Bağcı vd., 2006: 158-159).

“Dini kişiliği başı çevresindeki halesi ve peçesiyle belirlenen H. Muhammed'in başkanlığını yaptığı savaşlar ordu yürüyüşleri, toplantı sahneleri resimli Osmanlı tarihini hatırlatır. Bunun nedeni, ressamın özde tarihi konuları çizmeye alışkın olmalarına bağlanabileceği gibi, eserin tümünün bir peygamber tarihi olarak düşünölmüş olmasında bağlanabilir” (Tanındı, 1996: 46).

Beş veya altı nakkaşın Siyer-i Nebi el yazma minyatürlerinin yaptığı üslup özelliklerinden bellidir. Fakat resimleme çalışmalarından sorumlu sanatkârlardan birinin Nakkaş Osman, diğerinin onunla bu sorumluluğu paylaşan Nakkaş Hasan olduğu kaynaklardan bilinmektedir (Tanındı, 1996, s. 46). Ayrıca bu eserin minyatür çalışmalarında yer aldığı için Ehl-i Hiref maaş defterlerinde Nakkaş Lütfü'ye günlük ücret kayıtları tutulduğu bilinmektedir.

“III. Murat hakimiyetinin sonlarında sultan tarafından Mustafa Dariri'ye sipariş edilmiş Siyer-i Nebi (TSMK, H. 1222 ve TSM, H. 1223) dini konulu el yazma hazırlanır. Bu el yazma XIV yüzyılda yazılmış, Fuzulinin “Hadikatüs'süedâ” sı (SK, Fatih4321), Mevlana'nın “Mesnevisi” ya da onun öykülerini konuşan “Sevakıb-ı Menakıb” gibi tasavvufu bağlı eserler klasik Osmanlı minyatür mektebinin bazı örneklerinde farklılıklar görölmektedir. Bu farklılıklar daha çok yakın arazilerin etkisini, örneğin Sefevi resim sanatının etkisini yansıttığı görölmektedir” (Çelikbağ,2012: 85-86).

“Tarihçi Cenabi Mustafa'nın, Arapçadan çevirdiği 1582 tarihli Cevahirü'l -Geraib'de (BÖK,17) on bir minyatür içinde dinsel konularda olanlarda vardır. Bunlardan biri çok önemlidir, çünkü H. Muhammedin

minyatürlerinde Peygamberin yüzü hiç gösterilmez. İslam dünyasında bir-iki istisnanın dışında bu kural kesindir. İşte söz konusu yazmadaki minyatür bu istisnalardan biridir. Bu minyatürde Hz. Musa, Peygamberin yüzünü görmek ister, önce Peygamberi sonra Tanrı'yı görür. Bu minyatürde Hz. Muhammed'in yüzü örtülmüştür. Yazmada, Kâbe'nin kuşbakışı bir resmiyle Selman-ı Farisi'yi Medine'de hurmalıkta gösteriyor. Gerçi minyatürde Hz. Muhammed yoktur, ama bu sahne Kebeye girerken Hz. Muhammed'in Selman'la karşılaşmasını, Selman'ın da Peygambere hurma ikram edişini anımsatmaktadır. Bir başka dinsel nitelikte minyatürde, Hz. İsa'nın çaldıkları üç külçe altının tamamına sahip olmak için birbirlerini zehirlemeyi planlayan üç yoksulu azarlamasını gösterir. Sonuncu olarak Hz. Süleyman'a bir karınca yakını. Tanrı her hayvanı yaratmış, ayrıca rızkını da sağlamıştır. Ancak bir kurbağa bir çimeni ondan alıp götürmüştür” (And, 2014: 356-357). Siyer-i Nebi el yazma minyatürlerinde Hz. Muhammed (s.a.v) in tasvirinin yapıldığı yazmalar ile Zübdetü't-Tevârih, Falname, Ahval-i Kıyamet, Miracname, Sevakıby-ı Menakıb... Gibi yazmaların minyatürlerinde konu, biçim ve ikonografik olarak sanki aynı silsilenin devamı gibi benzerlik göstermektedir. İkonografik olarak Siyer-i Nebi minyatürleri, Hz. Muhamed'in tasviri yapılan minyatürlerde başında hale, yüzü peçeli, diğer figürlerden daha büyük geniş omuzlarıyla kendinden emin, heybetli bir duruşta tasviri yapılmış görülmektedir.

SONUÇ

İslam minyatür sanatının çeşitli kütüphanelere dağılmış dini konulu el yazmalar; konu itibariyle bir birinden etkilendiği, ikonografik kaynak oluşturduğu ve farklı yazmalarda taklidi yapıldığı görülmektedir. Hz. Muhammed'din miracı, Hz. Yunusun balığın karnından çıkarılması, Hz. Adem ve Hz. Havva tasviri örnek olarak gösterilebilir.

Siyer-i Nebi nakkaşlarının Osmanlı minyatür sanatına kazandırdığı en büyük yenilik; günümüz Türk resim sanatının oluşumuna stilize edilmiş biçimlerin ve kuş bakışı görünüme sahip resim örnekleri kazandırmasıdır. Minyatürlerde kullanılan üslup, biçim, renk... Gibi modern resim sanatına ışık tutacak nitelikte birbirinden muhteşem tasvirler yapılmıştır.

Klasik Osmanlı resim sanatında dini konularla alakalı kitap tasviri ve tek yaprak (murakka) şeklinde minyatürlerin yapılmasına daha çok 16. ve 17.

yüzyılda rastlanmaktadır. Eğer İslam'da resim yasağı inancı etkili olmasaydı Osmanlı toplumunda bu kadar minyatürün yapılmış olmazdı.

Siyer-i Nebi'nin minyatürlerinde Hz. Muhammed (s.a.v) in tasvirinin yapıldığı yazmalar ile Zübdetü't-Tevârih, Falname, Ahval-i Kıyamet, Miracname, Sevakıbı-ı Menakıb gibi minyatürlerinde konu, biçim ve ikonografik olarak sanki aynı silsilenin devamı gibi benzerlik göstermektedir.

İkonografik olarak Siyer-i Nebi minyatürleri, Hz. Muhammed'in tasviri yapılan minyatürlerde başında hale, yüzü peçeli, diğer figürlerden daha büyük ve geniş omuzlarıyla kendinden emin, heybetli bir duruşta tasviri yapılmıştır. Bu tasvir biçimi Osmanlı sultanlarının tasvirinin yapıldığı birçok minyatürde görülmektedir. Ayrıca dikkat çeken bir ayrıntıda Dini kişilikli şahıslarda ise sadece Hz. Muhammed'in yüzü peçe ile örtünmüş şekilde gizlenmiş, diğer peygamberlerin yüzleri açık şekilde tasviri yapılmıştır.

Dini konulu el yazmalarda aynı konunun tasvirini farklı el yazmalarda görmek mümkündür, ancak minyatürler farklı nakkaşlar tarafından tasvirleri yapıldığı için aynı üslup özelliğini taşımazlar. Minyatür sanatı geleneğinde sıkça karşılaşılan problemlerden bir, aynı çalışmada farklı fırça izlerinin görülmesidir. Bu durum bir minyatürde birden çok nakkaşın birlikte çalıştığı gösteren önemli bir kanıttır.

Siyer-i Nebi minyatürleri sade, anlaşılır bir dille betimlenmiş, dinsel figürlerin Osmanlı Sultanları gibi büyük ve heybetli tasvir edilmiştir. Dinsel kişilerden Hz. Muhammed'in başındaki hale ve yüzündeki peçe Osmanlı minyatürlerinden ayrılır. Yazmada farklı konular işlendiği için konuya uygun renk seçimi yapılmıştır. Ayrıca figürlerin giysileri Osmanlı dönemi minyatürleri benzemektedir.

Eserin minyatürlerinde görülen doğa tasviri, Osmanlı minyatürlerinden farklı bir görünüme sahiptir. Bunun başlıca nedeni Arabistan'ın farklı coğrafik yapıya sahip olmasından kaynaklanmaktadır.

Siyer-i Nebi minyatürlerindeki savaşlar, fetih, ordu yürüyüşleri, kabul ve meclis toplantıları... Gibi resimler, Osmanlı sultanlarının tarih sahneleri gibi tasvir edilmiştir. Nakkaşların bu tasvir biçimi ahir zaman peygamberi Hz. Muhammed (s.a.v) dönemi olayları, Osmanlı tarihi gibi düşünülmüş olmasından kaynaklı olabilir. Bu eser dini konuların resim edildiği birçok yönüyle figür, kompozisyon, giyim ve biçim yapısı bakımından Osmanlı tarih konulu minyatürlerine benzerliği ile görülen Türk minyatür sanatının önemli bir yapıtıdır.

Siyer-i Nebî kitabının ilginç yönlerinden biride, Hz. Muhammed (s.a.v) atfedilen mucizelerdir. Bu mucizelerin tasvirlerine İslam minyatür sanatında çok az rastlanır. En fazla tasviri yapılan mucize, Miraç olayıdır. Bu olayın tasvirine birçok yazmada rastlanmaktadır.

Bu yazmanın minyatürlerinde bazı eserlerin çok zayıf olduğu, nakkaşların aynı ölçüde başarı sağlamadığı gördürülmektedir. Bunun nedeni nakkaş başlarının eşliğinde birden çok nakkaşın ve öğrencinin aynı ölçüde başarı göstermediğinin kanıtıdır.

Bu araştırma Osmanlı kültürünün, sanat ve estetik anlayışı bakımından oldukça geniş bir birikime sahip olduğunu göstermektedir.

KAYNAKLAR

And M. (2012). *Minyatürlerle Osmanlı- İslâm Mitologyası*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

And, A. (2014). *Osmanlı Tasvir Sanatları 1*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Atasoy N., Çagman, F., (1974). *Turkish Miniature Painting*, Publications of the R.C.D. Cultural Institute, İstanbul.

Aslan, M. (2010). İslam Kültüründe Mitolojik Tasavvurun İmkani ve Sınırlı/Sızlıkları-Felsefe-Mitoloji-Din Etkileşimi Bağlamında- Bilim, Ahlak ve Sanat Bağlamında Çağdaş İslam Algıları Uluslararası Sempozyum, Samsun 26-28 Kasım 2010, s.83-95.

Bağcı, S.,Çağman, F., Renda, G. - Tanındı, Z. (2006). *Osmanlı Resim Sanatı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul.

Binark, İ. (1978). Türklerde Resim ve Minyatür Sanatı. Sayı 12. Vakıflar Dergisi

Brosh, Naama - Milstein, Rachel, (1991). *Biblical Stories in Islamic Painting*, The Israel Museum, Jarusalem.

Çagman, F., Tanındı, Z., (1979). *Topkapı Sarayı Müzesi İslam Minyatürleri*, istanbul.

Çelikbağ, T. (2012). *XV – XVII Asırlarında Osmanlı Minyatürlerinde Tebriz Okulunun Gelenekleri*, Azerbaycan Devlet Ressamlık Akademisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Bakü/ Azerbaycan.

Dalkıran, A. (2012), On Yedinci Yüzyıl Osmanlı Minyatürlerinde Sıra Dışı Bir Eğilim: Müstehcenlik, DOI: 10.7816/idil-01-05-08, İdil Dergisi, Cilt 1, Sayı 5, s. 112-131

Elmas, H. (2000). *Çağdaş Türk Resminde Minyatür Etkileri*, Konya Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yayınları, Konya

Erol, Ö. (2015). *Türkiye’de Resim sanatı*, Tekne Yayınları, İstanbul.

Fisher, Carol Garrett (1984) “A Reconstruction of the Pictorial cycle of The Siyar-ı Nabî of Murad III”, *Ars Orientalis*, sayı 14, s. 75-94.

Kalaycı, M., S. (2017). Nakkaş Nakşi’nin Figürlerinde Stilizasyon ve İntiba, *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4, 13, 288.

Mahir, B. (2005). *Osmanlı Minyatür Sanatı*, Kabalcı yayınları, İstanbul.

Hayrunnisa, T. (2015) *Fuzüli’nin Hadikatü’s-Süeda’sında Yer Alan Minyatürler*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Samsun.

Renda, G. (1997). *Minyatür. Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*. Sayfa 1262-1271

Rachel, M. (1990). *Miniature Painting in Ottoman Baghdad*, U.S.A.: Mazda Publishers, s.1-3.

Tanıncı, Z. (2006). *Siyer-i Nebî, İslam Tasvir Sanatında Hz. Muhammed’in Hayatı*, Hürriyet Vakfı Yayınları, İstanbul.

Tanıncı, Z. (1996). *Türk Minyatür Sanatı*, İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara

Tanıncı 1996b Zeren Tanıncı, “Mimar Sinan Çağında Türk Kitap Sanatının Ünlü Ustaları”, *Uluslararası Mimar Sinan Sempozyumu Bildirileri*, (Ankara, 24-27 Ekim 1988), Türk Tarih Kurumu, Ankara, s.135-157.

Yaman B. (2007). Ahvâl-i Kıyâmet Yazmaları Resimlerinde Kıyâmet Sonrası Hayat, *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, cilt: 24, sayı:2, s. 217-234.

ALBÜM

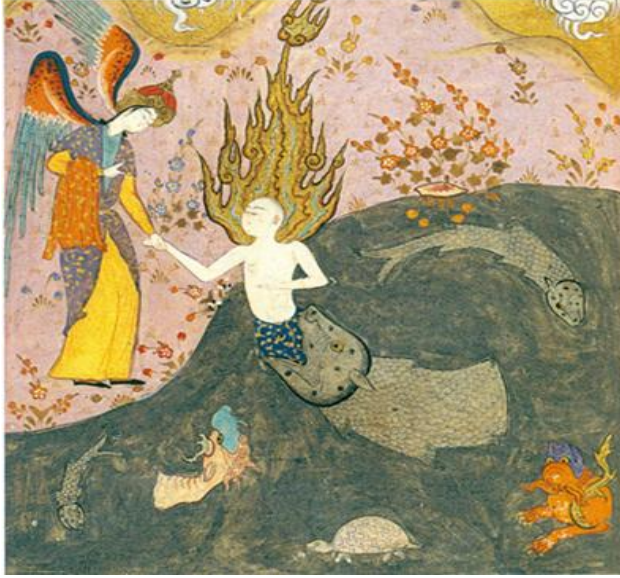
Resim-1. Hz. Adem ve Hz. Havanın Cennetten Kovulması, Hadikatü's-süeda, 1594, (SK, Fatih 4321, y.9a)

Resim-2. Hz. Adem ile Hz. Havva' nın Cennet'ten kovulması, Kalender Paşa, Falname, 1614-16, TSM, H.1703.

Resim-3.Hz. Cebrail, Hz. Yunus Peygamberi Balığın Karnından Çıkartıyor, Falname, y.1610, (TSMK, H. 1703).

Resim-4. Hz. Cebrail, Hz. Yunus Peygamberi Balığın Karnından Çıkartıyor, (Ravzatü's-Safa, SK Damat İbrahim Paşa 906).

Resim-5. Süt annesi Halime'nin Hz. Muhammed'i emzirmesi, Darir, Siyer-i Nebi, 1594-95, (TSMK. H. 1221).

Resim-6. Süt annesi Halime'nin Hz. Muhammed'i emzirmesi, (Revzatü's-Sefa, SK Damat İbrahim Paşa 906)

Resim-7. Hz. Muhammed'in Hira Dağın'da Allahtan vahiy alması, Darir, (Siyer-i Nebi, 1594-95, TSM, H. 1222, y.155a).

Resim-8. Mekke'nin Fethine giden Hz. Muhammed ve ordusu, Darir, (Siyer-i Nebi, 1594-95, TSM, H. 1223, y. 298a)

Resim-9. Hz. Muhammed kervan yolunu kesen ejderha ile konuşuyor, Siyer-i Nebi, 1594-95 (TSMK. H. 1222).

Resim-10. Hz. Muhammed'in Mirac'ta Hz. İbrahim ile Buluşması, Miracnâme, (TSM No: 2154 y. 119a.)

Resim-11. Hz. Muhammed'in Mirac yolculuğu, Siyer-i Nebi, 1594-95, (NYPL, y.5a.)

Resim-12. Hz. Muhammed Mi'râc yolculuğu, Mescidü'l Aksâ, Zübdetü't-
Tevârih, 1583, (TİEM, 1973, y. 46a.)